

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ουίλλιαμ Μάλλινσον, *Κύπρος: Μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, εκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα, 2005

Η δισχιδής ελιά στο εξώφυλλο του καινούργιου βιβλίου του Ουίλλιαμ Μάλλινσον *Κύπρος: Μια ιστορική προοπτική*, καίτοι βρίθουσα υπονοουμένων, ελάχιστα αποκρύπτει το σοβαρό περιεχόμενο του βιβλίου, το οποίο είναι ουσιαστικά μια σύγχρονη διπλωματική ιστορία της Κύπρου μέχρι τα τέλη του 2004, συμπεριλαμβανομένης μιας αναλύσεως των κυριοτέρων σημείων του επιλεγμένου «Σχεδίου Ανάν».

Αν και φιλικό προς τον αναγνώστη σε επίπεδο ύφους και σελιδοποιήσεως, το βιβλίο είναι, παρ' όλα αυτά, ακαδημαϊκό, με τις περιεχόμενες σε αυτό αναλύσεις και εκτιμήσεις να βασίζονται σε εκλεκτική μεν αλλά διεισδυτική έρευνα σε σχετικά κυβερνητικά αρχεία της χώρας, η οποία φέρει την κυρία ευθύνη για την ειμαρμένη της σύγχρονης Κύπρου, δηλαδή του Ηνωμένου Βασιλείου. Για να είμαστε ακριβείς, ο Μάλλινσον έχει... καταλεηλατήσει τα εν λόγω αρχεία. Επίσης, πέρασε από εξονυχιστικό έλεγχο όσα σχετικά αρχεία των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν εκδοθεί, ως εναλλακτική λύση του να τα δει εκ του σύνεγγυς μεταβαίνοντας στην Ουάσινγκτον.

Το βιβλίο είναι λογικά οργανωμένο σε τρία κυρίως μέρη (16 κεφάλαια), με τίτλο «Το Τραπέζι του Πόκερ», όπου ο Μάλλινσον καταγράφει ενδελεχώς γεγονότα-κλειδιά, τα εξετάζει και τα επεξηγεί. Το Δεύτερο Μέρος αναλύει και αποτιμά τα συμφέροντα των κυρίων πρωταγωνιστών: της Βρετανίας, των Η.Π.Α., της Τουρκίας και της Ελλάδος, ενώ το Τρίτο Μέρος

πραγματεύεται θέματα όπως «νομιμότητας, πραγματικότητας και ηθικότητας». Περιλαμβάνει ένα συναρπαστικό ερωτηματολόγιο προς υψηλόβαθμους κυβερνητικούς εκπροσώπους στο οποίο, μεταξύ άλλων, αποκαλύπτει ότι η κυβέρνηση των Η.Π.Α. (ή τουλάχιστον το Στέιτ Ντηπάρτμεντ) δεν αναγνωρίζει όλες τις «επιπτώσεις των χωρικών υδάτων» (sic) που διατείνεται η Ελλάς. Η αποκάλυψη αυτή προεκάλεσε αναταραχή στα ελληνικά Μ.Μ.Ε.

Το βιβλίο αντιτίθεται σθεναρώς στο επιλεγόμενο «Σχέδιο Ανάν», περιγράφοντάς το — ίσως με μια δόση κυνισμού — ως το «Σχέδιο των Ηνωμένων Βρετανικών Εθνών» και σημειώνοντας ότι στερούσε από τους Ελληνοκυπρίους ορισμένα δικαιώματα που προβλέπονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ηρνείτο το δικαίωμα επιστροφής σε χιλιάδες Ελληνοκυπρίων, επέτρεπε, έτι περαιτέρω, παρεμβατισμό στις εξωτερικές υποθέσεις της Κύπρου, ενίσχυε το δικαίωμα της Τουρκίας για στρατιωτική επέμβαση, υπεχρέωνε την Κύπρο και την Ελλάδα, θέλοντας και μη, να υποστηρίξουν την αίτηση προσχωρήσεως της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αγνοούσε — ή για να είμαστε ακριβείς αφάνιζε — προηγούμενα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε. Και το χειρότερο, έδινε στους παρανόμους Τούρκους εποίκους δικαίωμα συμμετοχής στο δημοψήφισμα επί του Σχεδίου Ανάν. Με δεδομένο αυτό το παρασκήνιο, ο Μάλλινσον είναι σε θέση να εξηγήσει γιατί οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν συντριπτικά το εν λόγω σχέδιο.

Το αρχειακό υλικό αποκαλύπτει καίρια, νέα δεδομένα ή φέρνει στην επιφάνεια άλλα τα οποία χάνονται στα βάθη της μνήμης, όπως το πώς η Βρετανία βοήθησε μυστικά τον Μακάριο να καταρτίσει τα προσχέδια των τροποποιήσεων του Συντάγματος το 1963, τα οποία οδήγησαν στις αναταραχές του ιδίου έτους, στον αλληλοσπαραγμό και την διαδόγητη «Πράσινη Γραμμή»: πώς η Βρετανία και οι Η.Π.Α. απεφάσισαν να μην παρέμβουν στρατιωτικά, προκειμένου να αποτρέψουν μια διαθρυλουμένη τουρκική εισβολή του 1964· και πόσο υπεροπτικοί ήσαν οι υψηλόβαθμοι Βρετανοί διπλωμάτες έναντι του ανθρώπου ο οποίος ουσιαστικώς κατέστησε εφικτή την εισβολή στην Κύπρο, ήτοι του [υπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α.] Χένρυ Κίσινγκερ.

Φυσικά, το βιβλίο έχει κάποια κενά. Φερ' ειπείν, ο Μάλλινσον, όπως παραδέχεται και ο ίδιος, δεν συνεβουλεύθη ρωσικά και τουρκικά/οθωμανικά αρχεία· και το στυλ του ίσως να θεωρηθεί από ορισμένους ως ιδιόρρυθμο. Επί παραδείγματι, τιτλοφορεί ένα κομμάτι για την αγγλοαμερικανική συνεργασία «Ρόμπιν και Μπάτμαν».

Δίνει μια ενδιαφέρουσα εσωτερική έποψη της ιδιωτικής αμερικανικής «εκπαιδεύσεως» στην Ελλάδα και της τρομοκρατικής εποποιίας της 17 Νοέμβρη (έχοντας πάρει συνέντευξη ακόμη και από τον Επικεφαλής των Ελληνικών Μυστικών Υπηρεσιών).

Ένα από τα πολυάριθμα αξιομνημόνευτα παραθέματα που έχει ανασύρει

ο Μάλλινσον από τα αρχεία (το οποίο, μάλιστα, έχει ήδη δημοσιεύσει προ πενταετίας) και το οποίο διαποτίζει ολόκληρο το βιβλίο του, ανήκει στον επικεφαλής του Φόρεϊν Όφισ, Σερ Άϊβον Κερκπάτρικ, τον Ιούνιο του 1955:

«Πάντα με προσέλκυε η ιδέα της Διάσκεψης των Τριών Δυνάμεων, απλώς επειδή είμαι βαθιά πεπεισμένος ότι αυτό θα έφερνε σε πολύ δύσκολη θέση την ελληνική κυβέρνηση. Εάν πραγματοποιηθεί μια τέτοια διάσκεψη, δεν θα παρουσιάσω κανένα βρετανικό σχέδιο ή πρόταση έως ότου διευκρινισθεί το ελληνοτουρκικό αδιέξοδο [...] και επαναλαμβάνω: δεν θα εκπονήσω κανένα βρετανικό σχέδιο έως ότου η ελληνοτουρκική διαφορά καταστεί εμφανής».

Στην τελική ανάλυση, και όποια αισθητική κριτική κι αν ασκήσει κανείς (ελαφρώς επιπόλαιο εξώφυλλο και παντελής έλλειψη φωτογραφιών), το βιβλίο αποτελεί μια άρτια συνεισφορά στην ογκώδη βιβλιογραφία περί της Κύπρου και — γιατί όχι; — περί της Ελλάδος. Πετυχαίνει να καταδείξει ότι αυτή η αχίλλειος πτέρνα της πολιτικής ολοκλήρωσεως της Ε.Ε. (η οποία είναι, όλως παραδόξως, μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας), είναι πιθανόν να εξακολουθήσει να παραμένει όμηρος αφενός των Μεσανατολικών στρατηγικών (καίτοι μέλος της Ε.Ε.) των Η.Π.Α., της Βρετανίας, της Τουρκίας και του Ισραήλ (ανεπαίσθητα) και αφετέρου ενός φερομένου ως γαλλογερμανικής εμπνεύσεως (και ρωσικής υποστηρίξεως) αμυντικού συστήματος της Ε.Ε.

Μάριος Ευρυβιάδης*

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Μάριος Λ. Ευρυβιάδης είναι ερευνητής στο Ι.Α.Α. και διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.